

RAZISKOVALNO DELO MEDICINSKIH SESTER: VSEBINSKA ANALIZA OBJAV V OBZORNIKU ZDRAVSTVENE NEGE

RESEARCH WORK OF NURSES: CONTENT ANALYSIS OF PAPERS PUBLISHED IN
THE JOURNAL OF SLOVENIAN NURSING ASSOCIATION

Ema Dornik, Maja Žumer

UDK/UDC 616-083:014

DESKRIPTORJI: *zdravstvena nega raziskovanje; periodika*

DESCRIPTORS: *nursing research; periodicals*

Izvleček – Članek je rezultat obširnejše bibliometrične in vsebinske analize Obzornika zdravstvene nege, ki je bila tema magistrskega dela prve avtorice. Osredotočen je na raziskovalno delo medicinskih sester in podrobnejšo vsebinsko analizo člankov. V analizo je zajetih 843 prispevkov, objavljenih v rubriki Članki med letoma 1976 in 2001.

Prevladujejo strokovni članki, največ teh so prispevale medicinske sestre z višješolsko izobrazbo. Medicinske sestre z univerzitetno izobrazbo so predvsem v zadnjem času napisale kar 30 % znanstvenih člankov, kar kaže na to, da je izobraževanje pomembno vplivalo na objavljanje medicinskih sester v njihovem strokovnem časopisu.

Abstract – The article is part of an extensive bibliometric and content analysis of the Journal of the Slovenian Nursing Association (JSNA), which was the topic of the first author's MSc thesis. The empirical research focuses on content in the JSNA and research of nurses. The analysis is based on 843 papers, published in the Articles section between 1976 and 2001.

When analysing article type, we found that A.D.-level nurses contributed the largest percentage of technical articles. Nurses with a Bachelor degree recently contributed 30 % of the research articles.

The analysis of the descriptors showed that the nurses approach publishing in nursing care with both technical and research articles. This is largely due to the increase of nurses with Bachelor degree.

Uvod

Ena od temeljnih značilnosti znanstvenega dela je zgodovinska kontinuiteta. Raziskovalci pri svojem delu uporabljajo spoznanja predhodnikov, zato je spremljanje in širjenje znanstvenih dosežkov bistven element vsakega raziskovalnega dela (Adamič, 1995).

Znanstvena podlaga določene dejavnosti je osnova za njeno zanesljivost, učinkovitost in tudi ugled v družbi. Zato si nosilci različnih področij prizadevajo, da bi svojo dejavnost utemeljili na znanstvenih ugotovitvah. Že utemeljiteljica sodobne zdravstvene nege (ZN) Florence Nightingale je svoje ugotovitve o učinkih negovalnih posegov sistematično zapisovala in na osnovi analize uvajala spremembe. Toda kasneje se sistematični pristop v poklicu ni uveljavil in do prvih desetletij 20. stoletja ne najdemo raziskovalnega dela na področju ZN. Šele takrat so nekatere univerze v ZDA odprle možnosti za visokošolski študij in prve diplomantke teh programov so se usposobile tudi za raziskovalno delo. V začetku 50. let je pričel v ZDA

izhajati strokovni časopis Nursing Research, ki je še danes ena vodilnih raziskovalnih publikacij s področja ZN v svetu. V tem času so ameriške univerze ponujale že veliko visokošolskih in magistrskih programov iz ZN, ki so dajali znanje tudi za raziskovalno delo. Skozi desetletja razvoja raziskovalnega dela se je raziskovalo na različnih področjih, od raziskovanja lastne poklicne skupine, do značilnosti izobraževanja za ZN in značilnosti študentov v primerjavi z drugimi študenti, zlasti družboslovnih in medicinskih ved, do preusmeritve k problemom izboljšanja ZN. V zgodnejših fazah razvoja raziskovanja v ZN je bil očiten vpliv naravoslovnih znanosti in prevlada kvantitativnih metod. Kvantitativno raziskovanje je predvsem merjenje dejstev o ljudeh, dogodkih ali stvareh in ugotavljanje odnosov med spremenljivkami s pomočjo statistike. Za raziskovanje velikih skupin so te metode najprimernejše. Prednost kvantitativnega raziskovanja je v objektivnosti, zanesljivosti in veljavnosti ter natančnosti in občutljivosti postopkov, s

katerimi testiramo hipoteze. Ob koncu 50. in v 60. letih so se uveljavile tudi kvalitativne metode raziskovanja. Kvalitativne metode raziskovanja pomenijo praviloma nenumerično ureditev in interpretacijo podatkov, s čimer skušamo v njih odkriti vzorce, teme, pravila, značilnosti ali teorijo. Pomenijo celostno, nestrukturirano, poglobljeno razumevanje ljudi (Pahor, 1995).

Raziskovanje v ZN pomeni sistematično aplikacijo znanstvene metode, cilj tega pa je pridobivanje znanja, iskanje odgovorov na vprašanja in razreševanje problemov ter vzpostavljanja znanstvene osnove stroke ZN (Filej, 1996). Filej (1996) opozarja, da raziskovanje medicinskih sester (MS) v Sloveniji sicer še ni ustrezno razvito, ne smemo pa na raziskovalnem področju pozabiti na prispevek študentov ZN, ki v okviru svojih seminarских in diplomskih nalog izvajajo aplikativne raziskave, opozarja tudi na študente zdravstvene vzgoje, ki že in še bodo prispevali k izboljšanju ZN v praksi ter na vse tiste, ki se dodiplomsko in podiplomsko izobražujejo na različnih drugih fakultetah in tako ZN bogatijo z interdisciplinarnimi znanji.

Ideje in spodbude za raziskovalno delo MS se začinjajo istočasno z idejo o potrebi po univerzitetnem študiju. Raziskovalno delo je za vsako stroko nujno, razvoj teorije in prakse ZN sta v veliki meri odvisna od izsledkov raziskovalnega dela (Grbec, 1990).

Na splošno velja, da je raziskovalno delo tesno povezano z možnostjo izobraževanja. Zato se pravo raziskovalno delo lahko začne razvijati tedaj, ko je dovolj MS, ki si pridobijo visokošolsko izobrazbo (Grbec, 1996).

Med prvimi je v Sloveniji o raziskovanju v ZN spregovorila Stana Kavalič. Že leta 1970 je poudarila, da teorijo ZN gradimo na več načinov: z intuicijo, avtoriteto, upoštevanjem tradicij in navad, naključij, z metodami poskusov in napak, s posploševanjem na podlagi izkušenj ter z znanstvenoraziskovalnim delom, ki edini med naštetimi zagotavlja sistem in uspeh (Kavalič, 1970 cit. po Grbec, 2001).

Avtorja Strajnar in Jeraj (1979) govorita o razvoju ZN in poudarjata, da znanstveno raziskovalno delo prinese največ k hitremu razvoju, da pa žal pri nas ta veja ZN še ni razvita. Utemeljujeta razloge in potrebe po raziskovalnem delu in nakazujeta, da je za razvoj stroke to nujen prispevek. Dotakneta se tudi položaja MS in odnosa med MS in zdravnikom, ki mora temeljiti na enakopravnosti in aktivnem sožitju. Pravita, da sami nosimo odgovornost za bodoče delo, sami moramo preveriti tradicionalni sistem in prakso. Zavedati se moramo, da raziskovalno delo prispeva k razvoju sposobnosti za presojanje, sklepanje, odločanje in analiziranje, ter daje možnosti za rešitve negovalnih problemov in pridobivanje novega znanja.

Tudi Majda Šlajmer-Japelj je že v letu 1979 (a, b) pisala o raziskovalnem delu in seznanjala bralce s pro-

blematiko raziskovalnega dela v ZN. Razmišljala je o dejavnikih, ki ovirajo razvoj raziskovalnega dela v ZN. Ugotavlja, da za to delo ne zadostuje le formalna usposobljenost, ampak je potrebno tudi strokovno znanje, ter znova nakazovala potrebo po drugačnem izobraževanju MS.

MS dolgo niso imele možnosti za samostojno raziskovalno delo. Šele v zgodnjih 80. letih, ko so se v okviru Svetovne zdravstvene organizacije in Mednarodne zveze MS ustanovile prve raziskovalne skupine za področje ZN, so dobile to možnost, da proučujejo vlogo, naloge in vpliv ZN na zdravje posameznika ali družbe in s tem argumentirano predlagale vsebino in raven izobraževalnih programov ZN (Šlajmer-Japelj, 1986).

Novo stopnjo izobraževanja za MS v Sloveniji je odprl študij Zdravstvene vzgoje, ki je vseboval elemente modela integriranega študija J.J. Guilbert-a in dal po zaključku študija MS široka znanja za preventivno delo s populacijo (Zdravstvena vzgoja, 1993). To izobraževanje omogoča MS znanja iz področja pedagoškega in raziskovalnega dela, kar bo prispevalo tudi h kvalitetnejšemu mednarodnemu sodelovanju in hitrejšemu razvoju v ZN (Pahor, 1995).

Vera Grbec (2001) prav tako pripisuje pomemben vpliv na razvoj raziskovalnega dela pri nas začetku fakultetnega izobraževanja za MS v letu 1993. Filozofija programa opredeljuje vrednote, ki so vpletene v celotni program in so povezovalni element študijskega programa, pri tem pa je raziskovalni del eden od temeljnih elementov v integriranem modelu.

Da se raziskovalno delo MS v Sloveniji razvija, je vidno iz rezultatov, prikazanih v nadaljevanju prispevka, dokaz pa je tudi publikacija, izdana ob strokovnem srečanju z mednarodno udeležbo Društva medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije (DMSZT), z naslovom Medicinske sestre v Sloveniji. Raziskovalna skupnost DMSZT je intenzivno delala na iskanju raziskovalnega odgovora na vprašanje: »Kdo so MS v Sloveniji?« (Pahor, 2002).

Avtorji prispevkov poudarjajo, da so izbrali raziskovanje lastne poklicne skupine kot izziv, povezan s poklicno pripadnostjo, s pretežno žensko populacijo in značilnostmi stroke, ki se desetletja izgublja ali skriva v senci medicine, pa je vendar neobhodno potrebna za dobro delovanje zdravstvenega sistema v vsaki državi. To je njihov doprinos k prepoznavni, vidni in slišni, na znanstvenih metodah obravnavani samostojni profesiji, kar ZN v Sloveniji počasi postaja. Poleg neurejene zakonodaje ta razvoj upočasnjuje predvsem pomanjkanje možnosti fakultetnega izobraževanja v lastni stroki (Klemenc, Požun, 2001)

MS so najštevilčnejša profesionalna skupina v sistemu zdravstvenega varstva, o njih pa je zelo malo znanega. To spoznanje je bilo osnovno vodilo pri načrtovanju raziskave o MS v Sloveniji. Del omenjene raziskave je predstavljala metaanaliza (kvantitativna obdelava rezultatov raziskav) posameznih primarnih

Tab. 1. Deskriptorji tezavra MESH, ki vsebujejo besedi »research*« in »nurs*«.

Nursing Research	Clinical Nursing Research	Nursing Administration Research
Research, Nursing (Raziskovalno delo medicinskih sester)	Clinical Practice Nursing Research Nursing Research, Clinical Research, Clinical Nursing Clinical Research, Nursing Nursing Clinical Research Research, Nursing Clinical	Administration Research, Nursing Nursing Research, Administrative Research, Nursing Administration Administrative Nursing Research Research, Administrative Nursing
Nursing Education Research	Nursing Evaluation Research	Nursing Methodology Research
Education Research, Nursing Nursing Research, Educational Research, Nursing Education Educational Nursing Research Research, Educational Nursing	Evaluation Research, Nursing Nursing Program Evaluation Program Evaluation, Nursing Research, Nursing Evaluation Evaluation Studies, Nursing Evaluation, Nursing Program	Methodology Research, Nursing Research, Nursing Methodology Clinical Methodology Research, Nursing Nursing Methodological Issues Research

raziskav in sicer diplomskih nalog višješolskega in visokošolskega študijskega programa ZN, diplomskih del univerzitetnega programa Zdravstvena vzgoja ter magistrskih del in doktorskih disertacij o MS objavljene v letih od 1980 do 2001. Vsebinski kriterij za vključitev enote analize je bil, da delo obravnava MS in/ali študente ZN kot osebe in kot poklicno skupino in ne njihove dejavnosti. Tako je bilo v metaanalizo vključenih 63 enot gradiva. Z letom 1996 je začelo naraščati število raziskav o MS, kar je dobra napoved za prihodnost (Peternej, Pahor, 2001).

Za ilustracijo razvoja raziskovalnega dela MS (pri nas in po svetu) so prikazani deskriptorji tezavra MESH – Medical Subject Headings uporabljeni v bibliografski bazi Biomedicina Slovenica (BS) in bibliografski bazi PubMed (Public Medline) v obdobju od 1986 do 2003 (tabela 2). PubMed je najpomembnejša in tudi najkvalitetnejša svetovna bibliografska zbirka za področje medicine, ZN, stomatologije, veterine in pripadajočih bazičnih ved. Iz tezavra MESH so izbrani deskriptorji, ki vsebujejo besedi »research*« in »nurs*«. Takih deskriptorjev je 6, navedeni so v tabeli 1.

Označen (obarvan) je sprejet deskriptor, spodaj pa navedene različice deskriptorja, ki se pri iskanju »prevedejo« v sprejet deskriptor. Na sliki 1 je predstavlje-

Nursing Research [G02.478.395]	←	»nadrejeni deskriptor«
Clinical Nursing Research [G02.478.395.234]	}	»podrejeni deskriptorji«
Nursing Administration Research [G02.478.395.385]		
Nursing Education Research [G02.478.395.413]		
Nursing Evaluation Research [G02.478.395.432]		
Nursing Methodology Research [G02.478.395.634]		

Sl. 1. Drevesna struktura deskriptorjev tezavra MESH, ki vsebujejo besedi Nurs* in Research*.

na drevesna struktura tezavra MESH za deskriptor Nursing Research.

Iskanje po obeh bazah (BS in PubMed) je potekalo po deskriptorju »nursing research« [MeSH Terms]. Iz tabele 3 je vidno povečanje pojavljanja deskriptorjev iz tabele 1 proti koncu 80-tih let, kar kaže na hiter razvoj raziskovanja in objavljanja izsledkov raziskav v ZN po svetu.

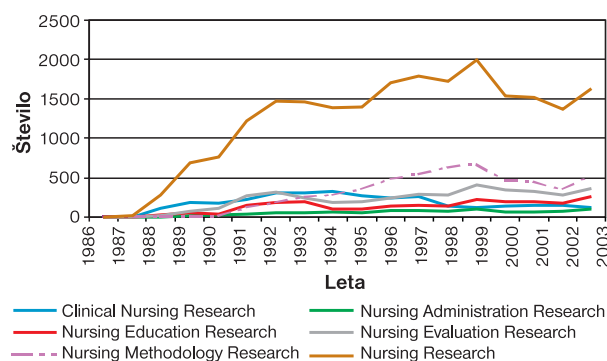
Tab. 2. Pogostost pojavljanja deskriptorja Nursing Research v bazi Biomedicina Slovenica in PubMed (1986–2003).

Leto	Nursing Research BS	Nursing Research PubMed
1986	0	5
1987	0	10
1988	2	283
1989	0	684
1990	0	756
1991	0	1222
1992	0	1473
1993	0	1457
1994	1	1391
1995	2	1395
1996	4	1704
1997	2	1784
1998	1	1729
1999	4	1990
2000	3	1532
2001	6	1518
2002	7	1363
2003	3	1631
Skupaj	35	21927

Rezultatov iskanj po zbirkah Biomedicina Slovenica in PubMed ne gre primerjati (namenjeni so bolj ilustraciji), saj je Biomedicina Slovenica bibliografska baza, ki zajema le objave v Sloveniji. S področja zdravstvene nege pa je v BS zajetih premalo zapisov. Zanesljivejši pokazatelj je zbirka PubMed, ki pokriva svetovno produkcijo in najelitnejše časopise z omenjenih področij. Na sliki 2 je viden trend povečevanja študij na področji ZN v svetu (z vidika vsebinskega opisa z deskriptorji tezavra MESH). Upad, ki ga je opaziti po letu 1999 je lahko (morda) odraz nepopolnosti zbirke, ali izločitev iz obdelave katerega od časopisov za ZN, ki so jih do tedaj vključevali, ali pa je razlog v drugačnem načinu vsebinskega opisovanja dokumentov, ali pa gre za slučajno fluktuacijo. Omenjeni bibliografski zbirki sta javno dostopni na svetovnem spletu: BS na: domači strani Inštituta za biome-

Tab. 3. Pogostost pojavljanja posameznega deskriptorja iz tabele 1 (1986–2003).

Deskriptor	Clinical Nursing Research	Nursing Administration Research	Nursing Education Research	Nursing Evaluation Research	Nursing Methodology Research	Nursing Research
1986	2	0	0	0	0	5
1987	0	0	0	1	1	10
1988	111	5	29	14	6	283
1989	176	15	48	68	8	684
1990	167	20	39	105	14	756
1991	216	40	149	260	115	1222
1992	302	44	186	320	178	1473
1993	303	54	193	238	256	1457
1994	332	64	96	181	280	1391
1995	262	46	100	195	345	1395
1996	242	83	136	247	488	1704
1997	254	89	139	284	543	1784
1998	129	74	136	281	633	1729
1999	118	92	214	407	676	1990
2000	135	55	194	338	460	1532
2001	141	58	193	329	452	1518
2002	150	69	173	282	356	1363
2003	115	97	251	363	527	1631
Skupaj	3155	905	2276	3913	5338	21927

Sl. 2. Trend pojavljanja deskriptorjev v PubMed, ki vsebujejo besedi »nursing« in »research«.

dicinsko informatiko (<http://pelin.mf.uni-lj.si/ibmi/>) in PubMed na: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>.

Najprimernejša bi bila analiza po vsebinskih oznakah specializirane zbirke za zdravstveno nego Chinal (Cumulative Index to Nursing and Allied Health). V to analizo ni vključena, ker omenjena zbirka ni prosto dostopna.

Raziskava

Vzorec

Podatki so zbrani s pregledom Zdravstvenega obzornika (1976–1993) in Obzornika zdravstvene nege (1994–2001). Obravnavana leta smo pri analizi združili v dveletna obdobja. Pregledanih je 26 letnikov, razen ene številke, ki ni bila primerna za vključitev v raziskavo, saj ni vsebovala raziskovalne rubrike (Letn. 28, št. 1/2 (1994) – Mednarodni dan MS). V raziska-

vo so zajeti prispevki v rubriko »Članki«, izključene pa rubrike »Uvodnik«, »Novosti, izkušnje, pobude«, »Poročila« in »Osebnosti«. V posamezni številki je bilo analiziranih povprečno 9,5 člankov (od 3 do 16), ki so v povprečju dolgi 6,5 strani (od 2 do 34 strani).

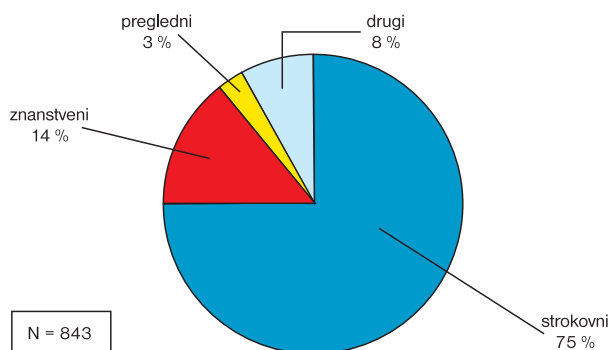
Raziskovalna vprašanja

Ali je zdravstvena nega v člankih obravnavana kot strokovna ali kot znanstvena tema? Ali MS raziskujejo na svojem področju? Katere vsebine prevladujejo? Ali na vsebino vpliva izobrazba MS?

Rezultati

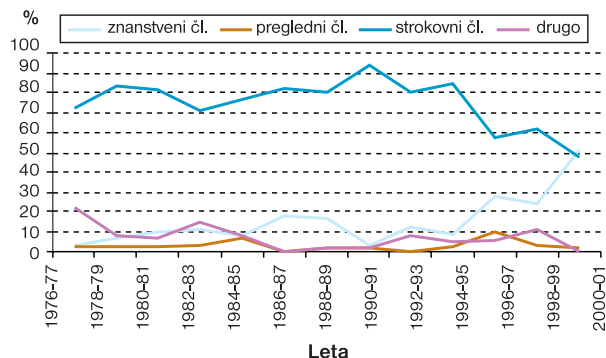
Tipologija

Po tipologiji smo članke razvrstili med strokovne, znanstvene, pregledne in druge (slika 3). Med strokovne smo jih uvrstili v primeru, da so opisovali strokovno tematiko, bodisi teoretični ali praktični vidik. Kot pravi definicija tipologij dokumentov za vodenje bibliografij v okviru sistema COBISS, je strokovni članek predstavitev že znanega, s poudarkom na uporabnosti rezultatov izvirnih raziskav in širjenju znanja, zahtevnost besedila pa prilagojena potrebam uporabnikov in bralcev strokovnih ali znanstvenih časopisov, v katerih je objavljen. Med znanstvene članke smo razvrstili tiste, ki so bili organizirani po shemi IMRAD (Introduction, Methods, Results And Discussion) oziroma definicija tipologij v sistemu COBISS – izvirni znanstveni članek je samo prva objava originalnih raziskovalnih rezultatov v takšni obliki, da se

Sl. 3. Tipologija člankov zajetih v raziskavo.

raziskava lahko ponovi, ugotovitve pa preverijo. Praviloma je organiziran po shemi IMRAD za eksperimentalne raziskave ali na deskriptivni način za deskriptivna znanstvena področja. Med pregledne članke smo razvrstili tiste, ki podajajo pregled najnovejših del o določenem predmetnem področju, del posameznika ali skupine avtorjev z namenom povzeti, analizirati, evalvirati ali sintetizirati informacije, ki so že bile objavljene. Prinaša nove sinteze, ki vključujejo tudi rezultate lastnega raziskovanja avtorja (Tipologija ..., 2002).

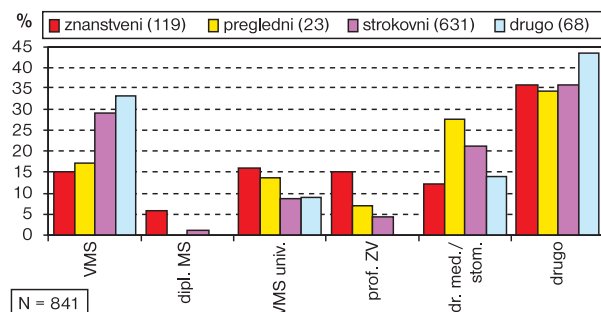

Sl. 4. Primerjava tipologij (%) po dveletnih obdobjih.

Primerjava tipologij (%) po dveletnih obdobjih kaže, da gre v pravem pomenu za strokovno glasilo MS, saj po tipologiji člankov prevladujejo strokovni, ki pa v zadnjem desetletju počasi upadajo. V nasprotju s počasnim upadanjem strokovnih člankov je opazen porast znanstvenih člankov (slika 4).

Izkazalo se je, da MS z univerzitetno izobrazbo pripejajo kar 30,8 % znanstvenih člankov. Največ preglednih člankov med poklici, ki smo jih opazovali v raziskavi so napisali zdravniki. Poklici, ki smo jih opazovali v raziskavi:

- višja medicinska sestra – VMS,
- diplomirana medicinska sestra – DIPL MS,
- višja medicinska sestra z univerzitetno izobrazbo – VMS z univ. izobrazbo,
- profesorica zdravstvene vzgoje – prof. ZV,
- zdravniki – dr. med.

Sl. 5. Medicinske sestre in tipologija člankov.

Med pisci strokovnih člankov zasedajo VMS pomembno vlogo, saj so v svoje strokovno glasilo napisale največ le-teh (slika 5). Kategorija »drugo« zajema vse ostale poklice.

Vsebina

Vsak članek zajet v raziskavo smo vsebinsko opredelili. Glavne tematske oznake smo pripravili vnaprej. V tabeli 4 je prikazana vsebinska klasifikacija t.i. VOED in delež posamezne vsebinske oznake.

Tab. 4. Vsebinske oznake Eme Dornik (VOED).

Vsebinska klasifikacija ED	Število člankov	%
1. Praksa ZN	168	19,9
– splošno	55	6,5
– psihiatrija	23	2,7
– patronažno ZV	21	2,5
– pediatrija	20	2,4
– interna medicina	16	1,9
– gerontologija, umiranje	13	1,5
– kirurgija	5	0,6
– ginekologija, porodništvo	4	0,5
– ortopedija	3	0,4
– rehabilitacija	3	0,4
– onkologija	2	0,2
– prva pomoč	2	0,2
– neurologija	1	0,1
2. Teorija ZN, raziskave, filozofija, razvoj ZN	67	7,9
– PZN, mod. ZN, neg. dgn., stand.	38	4,5
– Teorija ZN, raziskave, filozofija, razvoj ZN – splošno	19	2,3
– zgod. ZN, obl.	9	1,1
– preg. lit.	1	0,1
3. med., stom., psihiatr. (alkohol.), farmakol., med. dela	227	26,9
4. promocija zdravja, zdravstvena vzgoja, preventiva, zdravstvena prehrana/dietetika sociologija, psihologija, socialno delo, psihosocialna tematika	76	9,0
organizacija MS, poklic, vloga/identiteta MS / o MS	39	4,6
izobraževanje oziroma izobraževalni program / za ZN, študij VŠZ, SZŠ, bolnik	38	4,5
management / v ZN, trendi v ZN, organizacija zdravstva	23	2,7
etika, pravo, zakonodaja	15	1,8
DT, FT	8	0,9
ekonomski vidiki zdravljenja	1	0,1
drugo	103	12,2
Skupaj	843	100

Rezultat kaže, da so bile VOED oznake (pripravljene vnaprej) dobro izbrane, saj so vse zastopane.

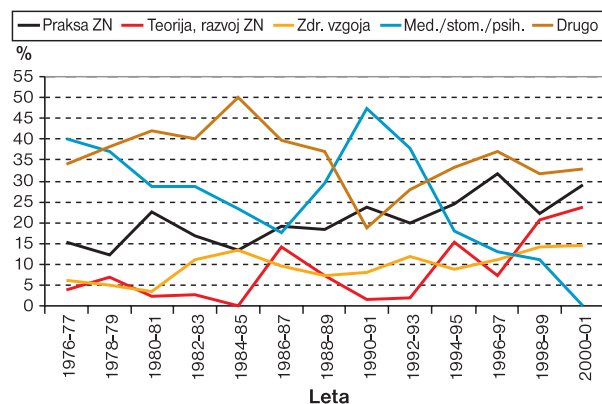
Med 119 znanstvenimi članki je v 74 člankih (so)avtorica vsaj 1 MS. Z zagotovostjo lahko trdimo, da MS vedno bolj raziskujejo lastno stroko in da se le ta zrcali v vsebini člankov ter da se v člankih odraža preventivno delovanje MS. Menimo, da lahko pomembno vlogo pripišemo ravno porastu objavljanja prof. zdr.

Tab. 5. VOED pri znanstvenih člankih, pri katerih je med avtorji vsaj ena MS.

Vsebinska klasifikacija ED	Število člankov	%
Praksa ZN	14	18,9
Teorija ZN (vse PZN, mod. ZN, neg. dgn., stand.)	5	6,8
promoc. zdravja, zdravstvena vzgoja, preventiva, zdrava prehrana/dieta	14	18,9
sociologija, psihologija, socialno delo, psihosocialna tematika	8	10,8
izobraževanje oziroma izobraževalni program/ za ZN, štud.VŠZ, SZŠ, bolnik	7	9,5
organiz. MS, poklic, vloga/identiteta MS / o MS	7	9,5
management / v ZN, trendi v ZN, organizacija zdravstva	4	5,4
medicina, stomatologija, psihiatrija (alkoholizem), farmakologija, medicina dela	4	5,4
drugo	11	14,9
Skupaj	74	100,0

vzgoje, saj je delež zdravstveno vzgojnih vsebin enak deležu vsebin ZN (18,9 %) (tabela 5).

Pri analizi trendov VOED se struktura vsebine med dveletnimi obdobji statistično značilno razlikuje – $p(c2) < 0,001$ (slika 6). Vsebinske oznake v legendi slike 6 vključujejo vse oznake iz tabele 4, »Praksa ZN« zajema vse oznake pod številko 1, »Teorija, razvoj ZN« zajema vse pod številko 2, »Zdr. vzgoja« zajema omenjeno pod številko 4, »Med./stom./psih.« vključuje vse naštetu pod številko 3, vse ostale vsebinske oznake pa so združene v »Drugo«. Na sliki 6 je vidno, da se vsebine člankov, predvsem v zadnjem

Sl. 6. Trend VOED.

času, vse pogosteje dotikajo teorije ali razvoja ZN. Tudi članki o praksi ZN so v porastu.

Pri zbiranju podatkov smo beležili vse slovenske in vse angleške vsebinske oznake, ki so bile na predlogi, a le od leta 1986 do 2001. Pred letom 1986 vsebinskih oznak na predlogi ni. Nastala je zbirka 585 slovenskih (frekvenca = 1.044, v nadaljevanju f) in 562 angleških vsebinskih oznak ($f = 1.034$). Angleške vse-

binske oznake smo iz analize izpustili, saj običajno predstavljajo le prevod slovenskih vsebinskih oznak. Pri urejanju po frekvenci pojavljanja posamezne vsebinske oznake so se pojavile težave zaradi neenotne terminologije. Pri avtomatski analizi frekvenca slovenskih vsebinskih oznak (neurejenih), so se tako pojavile tri večje tematske skupine:

1. ZN in nega bolnika ($f = 81$) oziroma 7,7 %;
2. MS ($f = 37$) oziroma 3,5 %;
3. ZV, promocija zdravja, dietetika, zdrava prehrana ($f = 29$) oziroma 2,8 %, kar kaže nerealno sliko.

Ker se je terminologija skozi čas spreminjala, smo med 585 slovenskimi oznakami ročno izločili le tiste, ki so po naši presoji tesneje vezane na ZN in jih skušali terminološko poenotiti; na primer izraz nega bolnika smo pri razvrščanju razporedili v (sprejeti termin) zdravstvena nega (ZN). Vsebinske oznake, ki so vsebovale besedo »sestre« med MS ipd. Po dodatni ročni analizi vsebinskih oznak je nastala zbirka 166 slovenskih vsebinskih oznak, kar predstavlja le 27,35 % vseh oznak. Te smo ponovno vsebinsko poenotili in skušali ugotoviti, ali MS pišejo o ZN z vidika vsebinskega opisa. Med 166 slovenskimi vsebinskimi oznakami smo izpostavili pet kategorij, ki se tematsko najbolj približajo vsebini, ki jo opisujejo, in za katere smo predvidevali, da so pomembna vsebina prispevkov v Obzorniku zdravstvene nege. V tabeli 6 je upoštevana frekvenca pojavljanja posamezne vsebinske oznake. Izbrane kategorije predstavljajo 71,6 % frekvenc izbranih vsebinskih oznak oziroma 32,6 % od skupnega števila frekvenc slovenskih vsebinskih oznak ($n = 585$, $f = 1.044$).

Tab. 6. Delež izbranih slovenskih vsebinskih oznak.

Vsebinska oznaka vezana na:	Frekvenca	%
ZN	228	48,0
MS	50	10,5
ZV	40	8,4
Bolnik	12	2,5
Izobraževanje	10	2,1
Skupaj	340	71,6

(ZN – zdravstvena nega, MS – medicinske sestre, ZV – zdravstvena vzgoja)

Pri pregledu podatkov iz tabele 6, kjer so izbrane in poenotene vsebinske oznake je videti, da je zdravstvena nega res tista, o kateri največ pišejo MS,.

Zaključek

Mednarodni dan MS v letu 1996 je bil posvečen raziskovanju v zdravstveni negi in tedaj je bilo med drugim poudarjeno, da bi se medicinske sestre morale v okviru šolanja naučiti uporabljati knjižnico, iskati raziskovalno literaturo in še zlasti poiskati literaturo,

ki obravnava določeno področje, kadar je treba osvežiti znanje o določeni temi, ker tako zahteva razvoj prakse, zdravstvene politike ali pa za oblikovanje raziskovalnega predloga. Opozoriti velja, da je mednarodna literatura s področja zdravstvene nege medicinskim sestram, ki obvladajo angleščino, zlahka dostopna v dobro opremljenih knjižnicah in prek računalniških sistemov za iskanje podatkov, a hkrati se je treba zavedati, da medicinske sestre marsikje teh ugodnosti še nimajo (Z raziskovanjem ..., 1996).

Medicinske sestre, ki so se izobraževale na univerzitetni ravni znotraj lastne profesije (profesorice zdravstvene vzgoje – Visoka šola za zdravstvo in Pedagoška fakulteta), so si ta znanja pridobile že med izobraževanjem. Žal je bil študij po vpisih dveh rednih in dveh izrednih letnikov prekinjen. S tem se je medicinskim sestram zaprla pot izobraževanja v lastni profesiji in si tako ponovno iščejo univerzitetno izobrazbo v drugih profesijah.

Primerjava odstotkov posameznih tipologij skozi dveletna obdobja kaže, da gre v pravem pomenu za strokovno glasilo MS, saj prevladujejo strokovni članki, a je v zadnjem času opazen porast znanstvenih člankov. Večino znanstvenih člankov (30 %) so, predvsem v zadnjem času, prispevale MS z univerzitetno izobrazbo, kar kaže na to, da je izobraževanje pomembno vplivalo na objavljanje MS. Največ strokovnih člankov so prispevale MS z višješolsko izobrazbo.

S podobno tematiko se ukvarja raziskava avtorjev Long in Johnson (2002), kar kaže na aktualnost tovrstnih raziskav. Naredila sta ročno analizo časopisa *Nurse Education Today* in v analizo zajela vse številke izdane med letom 1996 in julijem 2001, in skušala 356 člankov kategorizirati po tipologiji. Predvsem ju je zanimalo, koliko člankov lahko razvrstita v raziskovalne in kakšne vrste raziskav (kvalitativna, kvantitativna raziskava, vprašalnik, semi-strukturiran intervju, kvazi-eksperimentalna raziskava, akcijsko raziskovanje ...) so opravili avtorji. 193 člankov sta razvrstila v kategorijo raziskovalnih oziroma znanstvenih in jih analizirala. Opazovala sta: vzorčenje, raziskovalne pristope, uredniško politiko, pripadnost avtorjev, multidisciplinarnost, raziskave na izobraževalnem polju ali v praksi ter opazovala trende. Omenjata, da je ZN še vedno vzpenjajoča se veda in si šele pridobiva kompetence in zaupanje, tako na področju raziskovanja kot izobraževanja. Omenjata opazen napredek v kvaliteti objavljenih prispevkov. Kvalitativne študije postajajo bolj popularne, a še vedno v varni sredini tega trenda. Zaključila sta, da bi uredništvo moralo omogočiti več objav tujih avtorjev, da si bi zaslužil ime »mednarodni časopis«. Res je časopis namenjen avtorjem za akademske diskusije o temah izobraževanja in razvoja le tega ter o metodah poučevanja in učenja, želeli pa bi si, da bi se objavljalo več prispevkov o vidnih rezultatih izobraževanja v praksi. Pravita, da je morda ime samo zavajajoče in bi bilo potrebno razmisliti o namenu in področju, ki ga pokriva časopis, saj je preveč

prispevkov rezultat podiplomskih študijev in ga bi bilo potrebno približati praksi ZN. Zaključita provokativno, da je morda potrebno časopis preimenovati v *Nurse Education in Practice*.

Pri analizi trendov vsebinskih oznak prve avtorice (VOED) se struktura vsebine med dveletnimi obdobji statistično značilno razlikuje, kar kaže na to, da MS vedno bolj raziskujejo lastno stroko in da se ta zrcali v vsebini člankov. Pomembno vlogo lahko pripišemo porastu objavljanja prof. zdr. vzgoje in MS z univ. izobrazbo, saj je delež zdravstveno vzgojnih vsebin (med znanstvenimi članki katerih soavtorice so MS) enak deležu vsebin ZN.

Ob zaključku je potrebno opozoriti še na problem slovenske strokovne terminologije in vsebinskega označevanja objav s področja ZN. V članku prikazani geslovnik VOED je služil za vsebinsko analizo Obzornika zdravstvene nege in za resen tezaver ni dovolj. Chinal Subject Headings pa bi pa lahko služil kot izhodišče za pripravo slovenskega tezavra za področje zdravstvene nege. Morda bi lahko Zbornica zdravstvene nege – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije sprejela takšen izziv in začela graditi slovenski tezaver za zdravstveno nego na osnovi omenjenega Chinal tezavra.

Viri

1. Adamič Š. Znanstveno informiranje v svetu in pri nas. *Razisk* 1995; 25 (2): 21–6.
2. Dornik E. Vpliv sprememb v izobraževanju medicinskih sester v Sloveniji na objavljanje v njihovem strokovnem glasilu: magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2002. Dostopno na: <http://www2.mf.uni-lj.si/~ema/podiplomski.html> (3. 2. 2004).
3. Filej B. Raziskovalno delo v zdravstveni negi pri nas in v svetu. *Obzor Zdr N* 1996; 30 (3–4): 77–8.
4. Grbec V. Razvojni trendi v zdravstveni negi. *Zdrav Obz* 1990; 24 (5–6): 251–4.
5. Grbec V. Raziskovalno delo v zdravstveni negi pri nas in v svetu. *Obzor Zdr N* 1996; 30 (3–4): 145–7.
6. Grbec V. Raziskovanje v zdravstveni negi v preteklosti. V: Klemenc D, Pahor M ur. *Medicinske sestre v Sloveniji. Zbornik člankov s strokovnega srečanja z mednarodno udeležbo*. Ljubljana: Društvo medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2001: 3–6.
7. Klemenc D, Požun P. Ob raziskavi o medicinskih sestrah v Sloveniji: kdo, zakaj, kako. V: Klemenc D, Pahor M ur. *Medicinske sestre v Sloveniji. Zbornik člankov s strokovnega srečanja z mednarodno udeležbo*. Ljubljana: Društvo medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2001: 1–2.
8. Long T, Johnson M. Research in *Nurse Education Today*: do we meet our aims and scope? *Nur Educ Today* 2002; 22 (1): 85–93.
9. Pahor M. Raziskovanje na področju zdravstvene nege in zdravstvene vzgoje in uporabnost kvalitativnih metod. *Obzor Zdr N* 1995; 29 (3–4): 107–11.
10. Pahor M. Teoretična in metodološka izhodišča raziskave o medicinskih sestrah v Sloveniji. *Obzor Zdr N* 2002; 36 (2): 73–8.
11. Peternejl K, Pahor M. Medicinske sestre v Sloveniji v luči nekaterih dosedanjih raziskav. V: Klemenc D, Pahor M ur. *Medicinske sestre v Sloveniji. Zbornik člankov s strokovnega srečanja z mednarodno udeležbo*. Ljubljana: Društvo medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2001: 27–52.

12. Strajnar J, Jeraj H. 1979. Smernice za raziskovalno delo v negi bolnika. Zdrav Obzor 1979; 13 (1-2): 45-52.
13. Šlajmer-Japelj M. Raziskovalno delo MS. Zdrav Obzor 1979a; 13 (1-2): 41-4.
14. Šlajmer-Japelj M. Kdaj lahko ocenjujemo kvaliteto dela medicinske sestre? Zdrav Obzor 1979b; 13 (4-5): 203-5.
15. Šlajmer-Japelj M. Raziskovalno delo – osnova za razvoj zdravstvene nege. Obzor Zdr N 1986; 20 (5-6): 289-93.
16. Tipologija dokumentov / del za vodenje bibliografij v okviru sistema COBISS [spletna stran]. 2002. Dostopno na http://izum.izum.si/scripts/flt?l=biblioslikaije/tipologija_dokumentov.html&lang=WIN (3. 2. 2004).
17. Z raziskovanjem v zdravstveni negi do boljšega zdravja. Obzor Zdr N 1996; 30 (1-2): 49-61.
18. Zdravstvena vzgoja. Študijski program. Ljubljana: Pedagoška fakulteta in Visoka šola za zdravstvo, 1993: 9-19, 82-4.